



# Västra Ringsjön - Steg för Steg

## *Fältinventering*

Denna rapport presenterar fältinventering inom Höörs och Eslövs kommuners LONA- projekt "Ökad tillgänglighet runt Västra Ringsjön". Rapporten presenterar en potentiell vandringsled runt Västra Ringsjön och upp längs Rönne å till Stockamöllan, med befintliga hinder och möjligheter. Här presenteras också nya möjliga ringleder med anknytning till sjön samt möjliga påkopplingar från Skåneleden till tänkta leder i området kring Ringsjön.

Inventeringen har utförts juni – december 2017 av Katarina Månsson.

# Bakgrund

I årtionden har idén om en vandringsled runt Ringsjön funnits och bubblat upp till ytan med jämna mellanrum. Men idéerna har aldrig förverkligats på grund av hinder, som svårtillgänglig natur och strandnära tomter. Det framgångsrika restaureringsarbetet i Ringsjön har återigen aktualiserat frågan och 2017 beviljades Höörs och Eslövs kommuner stöd från LONA för att arbeta med att utveckla tillgängligheten kring Västra Ringsjön.

Projektet kallas Västra Ringsjön Steg för Steg och består av: en fältinventering av nuläge och utvecklingsmöjligheter med avseende på friluftsliv kring Västra Ringsjön och Rönne å upp till Stockamöllan, dialogmöten med markägare och andra intressenter samt att anlägga/utveckla angoringspunkter vid sjön. Denna rapport redovisar arbetet med, och resultatet av, fältinventeringen.

Arbets sättet i projektet ”Västra Ringsjön Steg för Steg” är att ta det just steg för steg. Genom att titta på prioriteringar av olika sträckor och jobba med de lätta och/eller viktigaste sträckorna först, får projektet en chans att nå hela vägen fram och inte sjunka redan vid start på grund av hinder och konflikter. Ytterligare ett sätt att jobba stegvis kan vara att börja med en mindre ambitiös nivå/kvalitet på leden för att till slut nå Skåneledsstatus eller internationell status Europeiska vandrarförningens (ERA) kriterier för Leading Quality Trail.

## Besöksnäring och naturturism

MittSkåne Turism rapporterar att antalet gästnätter ökade i Mittskåne med 20 % jämfört med förra året. Besöksnäringen, inte minst naturturismen, är snabbt växande marknader, vilket återspeglas i MittSkåne Turisms tre fokusområden:

- (1) Outdoor
- (2) Djur&Natur
- (3) Mat&Dryck.
- (4) Slott

Två av fyra har naturen som utgångspunkt. Ska man locka betalstarka, internationella turister till Mittskånsk natur så måste det finnas en väl fungerande infrastruktur med toaletter, stättor, spänger, rastplatser, soptunnor och tydlig information på olika språk.

## Skåneleden

I Tourism in Skånes och MittSkåne Turisms arbete med vandrings turism är Skåneleden central. I det strategiska arbetet kring denna led ligger stort fokus på besöksnäringen.

Ur kommunens synvinkel är detta en möjlighet att få tillbaka satsade pengar – en stark besöksnäring ger både sysselsättning och inkomster, och i slutänden skatteintäkter. Och samtidigt skapas en attraktiv kommun som kan locka till inflyttning. Så här står det i Skåneledens kvalitetsstandard:

*”Kultur- och naturturism är den gren inom besöksnäringen som ökar allra mest, vilket innebär att det*

*finns stor potential för landsbygdens näringsidkare att utveckla tjänster kring Skåneleden. Därför är det också av vikt att beslut gällande insatser för drift och utveckling av Skåneleden bör ligga hos kommunledningen och att Skåneledens potential för besöksnäringen implementeras i kommunens näringslivsarbete”.*

Att Skåneleden och friluftsliv är viktiga frågor har Höörs kommun redan tagit fasta på genom att rusta upp Skåneleden och ha en heltidstjänst som arbetar strategiskt med friluftslivsfrågor. Eslövs kommun har också börjat lyfta frågan om friluftsliv och naturturism genom att ta med det som en faktor i det nya Naturmiljöprogrammet som ska tas fram under 2018/2019.

Denna rapport visar hur Höörs och Eslövs kommuner på olika sätt kan satsa på friluftsliv kring Västra Ringsjön. En del insatser är relativt små och kan göras på kort sikt andra är mer omfattande men samtidigt strategiskt viktiga i relation till Skåneleden och besöksnäringen. Här krävs en långsiktig och strategisk planering, gärna över förvaltnings- och avdelningsgränser och i samråd med MittSkåneTurism.

## Anläggning, skötsel - hållbarhet

Slutligen – ta höjd för en bra skötsel. Det går att söka t.ex. LONA-bidrag för att anlägga en vandringsled men det finns i nuläget inga medel att söka för drift av en befintlig led.

I Kullaledsprojektet (ett LEADER-finansierat projekt för anläggning av Skåneled på Kulla-

halvön) räknar man med en schablonkostnad för drift på 5000 kr per år och km led. Då ingår allt enligt Skåneledsstandard – från skötsel av rastplatser, toaletter och spång till röjning av sly och städning/tillsyn av leden.

I Höörs kommun används i dagsläget arbetsmarknadsinsatserna Växthuset och Drivhuset för driften av leder mm. Årskostnaden blir därför lägre cirka 1800 kr per år och km led. I priset ingår, förutom driften av lederna, skötsel av badplatser, vindskydd, toaletter, inoljning av träprodukter och soptömning. Skillnaden är stor mellan de olika skötselkostnaderna. Det är viktigt att ha med i beräkningarna att man under perioder kanske inte har tillgång till arbetsmarknadsåtgärder, som Växthuset och Drivhuset, och då måste betala marknadsmässiga priser för skötseln.



Spännande spår från mossens historia

*Rester från torvbrytningsverksamheten på Ageröds mosse.*

## Fältinventeringen

I följande rapport presenteras fältinventeringen som har resulterat i tre olika förslag.

1. En sammanhållen led runt Västra Ringsjön, samt anslutningar till Stockamöllan
2. Flera små ringleder vid de mest strategiska och lättillgängliga delarna av sjön
3. Ansluta leden/lederna till Skåneleden



*En mer än 10 000 år gammal snäcka under djupa torvlager på Rönneholms mosse.*



*Trakterna kring Västra Ringsjön har mycket spännande att erbjuda. Allt från sandsten från dinosaurietid och tiotusen år gamla snäckor till glidflygande havsörnar, vidsträckt vyer och sköna badplatser.*

## På stigar och småvägar

På flera ställen i Västra Ringsjöns omgivning finns redan upptrampade stigar, grusvägar och småvägar som används som promenadstråk av lokalbefolkningen. Det finns också ett par badplatser som sköts genom lokala föreningar.



Fina stigar bland  
odonbuskar och  
klockjung

*Befintliga stigar  
på Ageröds  
mosse.*



*Stanstorps  
strandpromenad.  
Smala stigar nära  
stranden.*

## Vandring i åkerkanten

Ibland ger vandring en bit från sjön den bästa upplevelsen, med vidsträckt vy över sjön och ett varierat jordbrukslandskap. Problem uppstår dock när vandringen sker på 70-vägar, om än lågtrafikerade.

En lösning är ett samarbete med jordbrukarna genom att använda bidragsberättigade ”obrukade åkerkanter” till vandringsleder. Enligt jordbruksverket kan man kombinera obrukade åkerkanter som har ”ekologiska fokusarealer” (som skalbaggsåsar och ytor med insådda nektarväxter) med vandringsled, och ändå vara berättigad till bidrag.

På så sätt får man en relativt lättskött vandringsled i vackra omgivningar, samtidigt som man gynnar den biologiska mångfalden och förbättrar jordbrukets förutsättningar att klara sig med minskad mängd bekämpningsmedel. Många vinster i ett slag.

Längs vägen från Stehags kyrkby mot Råröd och Gamla Bo finns möjligheter att testa denna idé. En annan lämplig sträcka är vägen mellan Stehag och Stehags kyrkby.

*Skalbaggsåsarnas rovskalbaggar hjälper till att hålla efter åkerens skadeinsekter.*



*Det blir allt vanligare att så nektarväxter i åkerkanten för att gynna pollinatörer som fjärilar, bin och humlor. Om man kan kombinera dessa kantodlingar med en vandringsled får man en förhöjd vandringsupplevelse samtidigt som man gynnar den biologiska mångfalden*



*Åkerkant längs vägen mellan Stehag och Stehags kyrkby*

## Karta 1 - led runt Västra Ringsjön samt anslutningar till Stockamöllan

Bitvis är Västra Ringsjön svårtillgänglig. I den näringsrika, fuktiga myllan närmast stranden växer ofta täta, sumpiga skogar. Där landskapet är öppet blir det ofta svårtillgängligt genom åkermark eller elstängsel och betesdjur. Med jämna mellanrum ligger strandnära tomter med anlagda bryggor och klippta gräsmattor ända ner till strandkanten.

De kritiska partierna är markerade med rött i karta 1 som visar förslag 1. De mer lättillgängliga sträckorna är markerade med grönprickad linje. Dessa kommer att redovisas utförligare i karta 2 och 3, samt i de detaljerade kartorna på sidorna 16-27.

- 1 Här är skogen sumpig och snårig och djurlivet är känsligt – ingen bra sträcka för en vandringsled.
- 2 Här är det blött och snårigt. Strandnära tomter är också ett hinder. Vägen är rak så man har lång sikt men raksträckan gör också att farten ofta överstiger hastighetsgränsen 70 km/tim. Med ett genomsnitt på 560 fordon per dygn är vägen inte lämpligt för vandring mer än korta sträckor.
- 3 Här utgör tomter ett hinder för vandring. Klippta gräsmattor, strandbodas och bryggor gör att marken känns privat. Här finns även skyltar med texten ”Privat område”.
- 4 Här ligger reningsverket och Mittskåne Vatten vill minimera aktiviteten runt verket.
- 5 Här utgör Blommeröds Arabstuteri ett hinder. Höga stängsel och skyltar med texten

”Privat område” spärrar av en lång sträcka. Vägen är inte heller ett bra alternativ, med smala vägrenar och ett genomsnitt på 670 fordon per dygn. En kort sträcka får man dessutom gå på väg 23 som är mycket trafikerad.





















- 6 Bron över sundet i Gamla Bo utgör ett hinder. Här finns inga vägrenar och ingen gångbana.
- 7 Landskapet är vackert, öppet och lättvandrat men framkomligheten försvåras av elstängsel, betesdjur och strandnära tomter.
- 8 Kanten på mossarna är blötare och bitvis snårigare och man missar den speciella natur som finns mer centralt på mossen.
- 9 Vägen mellan Ormanäs och Munkarp har inte hög trafiktäthet, i genomsnitt 140 fordon per dygn, men är målet att få leden Skåneledsklassad så bör inte leden gå mer än 1 km längs vägar med hastighetsbegränsningen 70 km/tim. En alternativ sträcka över Ry redovisas i karta 3.

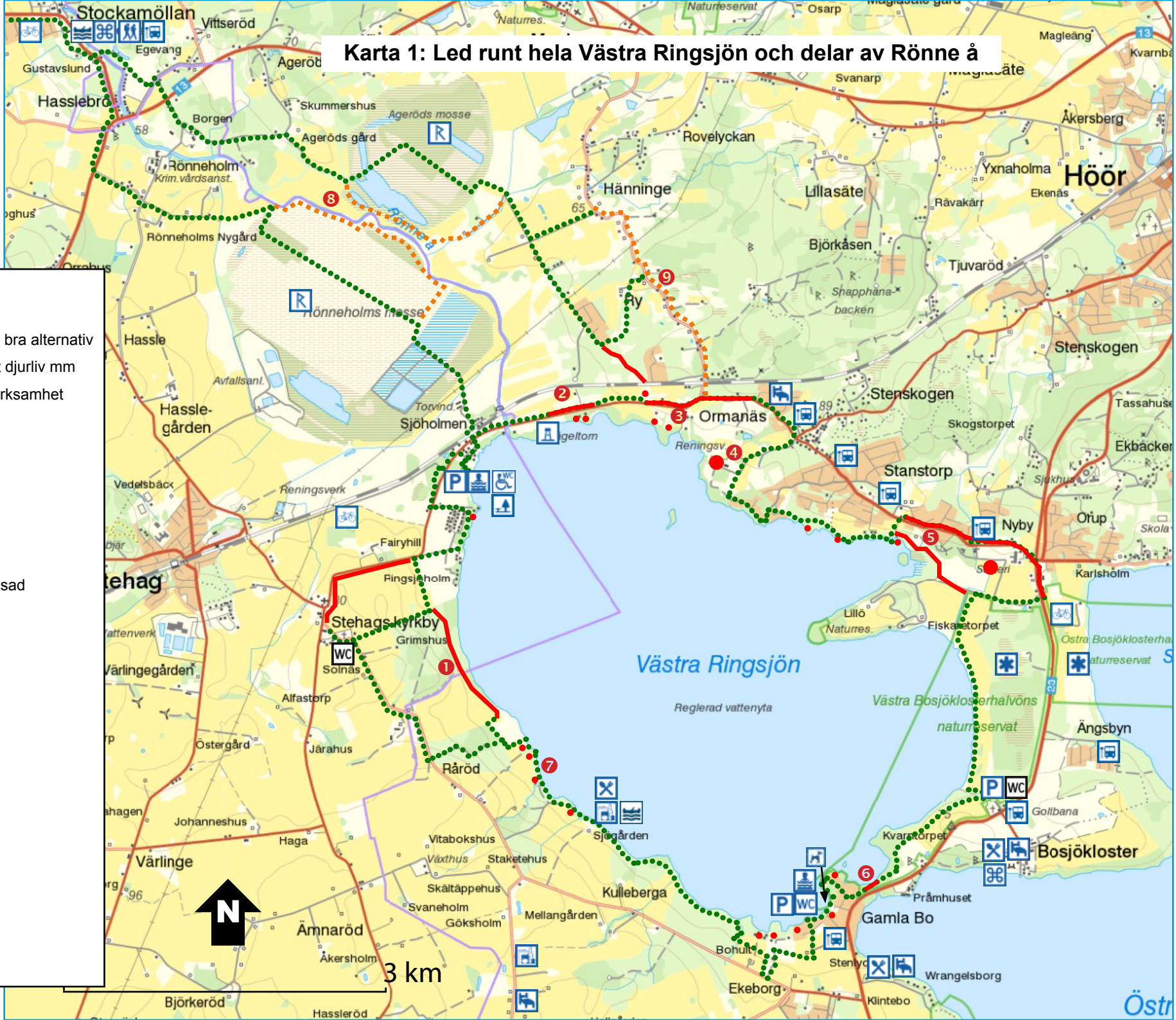


Skyltar som denna är en ganska vanlig syn vid Västra Ringsjön.



Karta 1: Led runt hela Västra Ringsjön och delar av Rönne å

- Befintlig led - kommunal
- ⋯ Möjlig leddragning
- - - Möjlig leddragning men inget bra alternativ
- Hinder, blött, snårigt, känsligt djurliv mm
- Hinder reningsverk annan verksamhet
- Hinder strandnära tomter
-  Busshållplats
-  Tågstation
-  Parkering
-  Soptunna
-  Toalett kommunal
-  Toalett kommunal, TG-anpassad
-  Toalett kyrkans el annan
-  Cykelväg
-  Rastplats kommunal
-  Badplats kommunal
-  Potentiell hundbadplats
-  Sevärdhet
-  Fornminne
-  Fågeltorn
-  Mat/kafé
-  Boende
-  Gårdsbutik, mataffär
-  Båt-/kanotuthyrning
-  Befintliga vandringsleder
-  Naturreservat



## Karta 2: Ringleder runt Ringsjön

I det här förslaget redovisas ett antal små ”ringleder” intill sjön och stråk som leder till sjön. Detta för att undvika en del av de svåraste passagerna och samtidigt satsa på att utveckla befintliga promenadstråk som ligger strategiskt placerade i förhållande till kollektivtrafik, boende, sevärdheter och besöksnäringen.

De kritiska partierna är markerade med rött i kartan och de mer lättillgängliga sträckorna med olika varianter av gröna linjer.

❶ På dessa sträckor måste leden dras vid vägen där hastighetsbegränsningen är 70 km/tim. Det är inte mycket trafik på vägen vid Råröd (160 fordon/dygn) men vägen mellan Stehag och Stehags kyrkby är mer trafikerad (690 fordon/dygn). På dessa sträckor hade obrukade åkerkanter kunnat vara ett alternativ om jordbrukarna är positiva till idén.

❷ Samma kommentar som för karta 1, punkt 7.

❸ Detta naturreservat förvaltas av Länsstyrelsen Skåne. Ett av huvudsyftena med reservatet är att utveckla området för rekreation. Planer för leder och annan infrastruktur finns redovisade i skötselplanen och kommer inta att tas upp i denna rapport.




















❹ Här finns en befintlig promenadslinga som används av lokalbefolkningen. Möjliga konflikter kan uppstå om vandrare använder den icke-kommunal badplatsen. Driften av badplatsen sköts av Ringsjöns Villaägarförening.

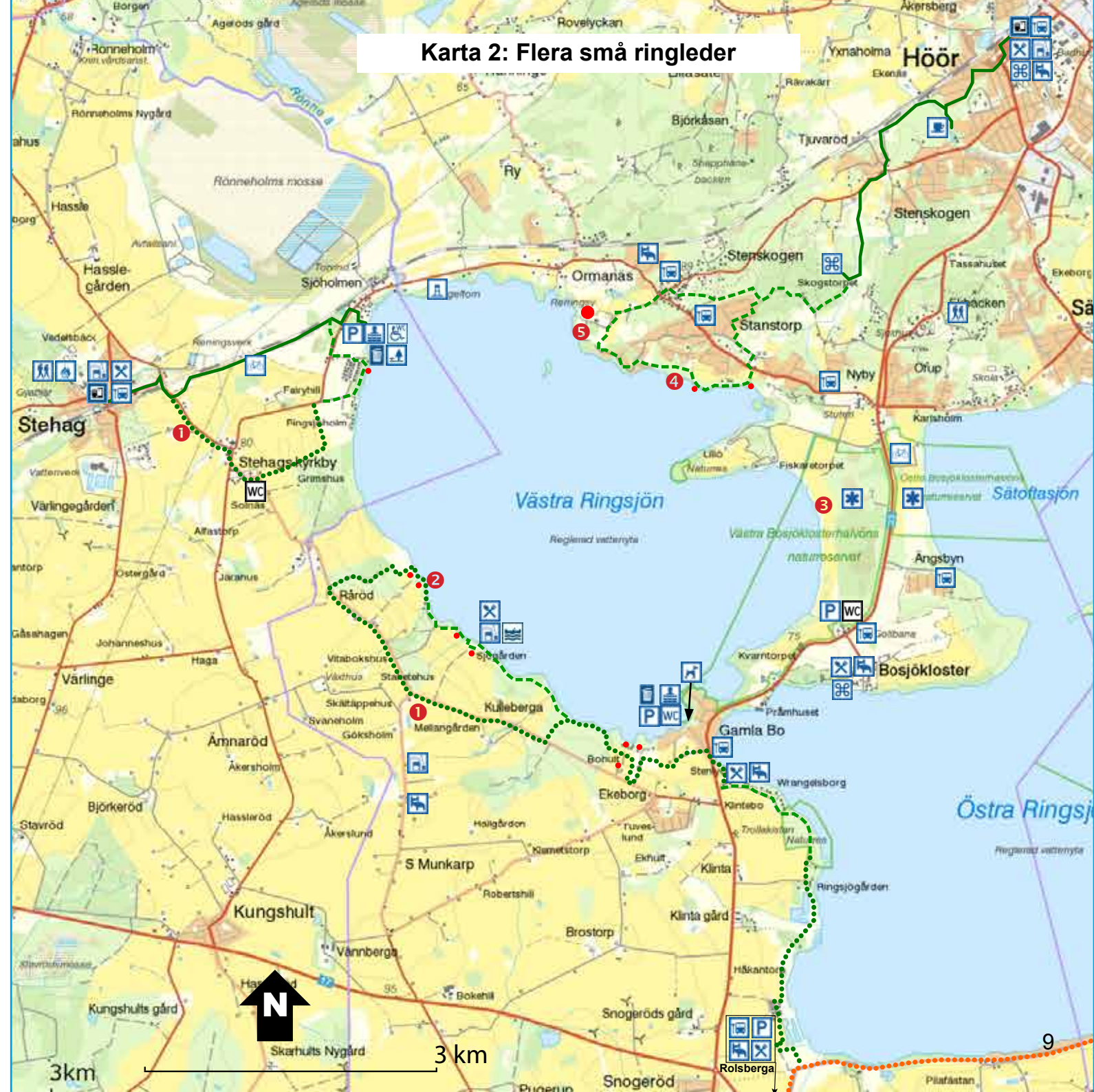
❺ Se kommentar från karta 1, punkt 4.





## Karta 2: Flera små ringleder

- Befintlig led - kommunal
- ⋯ Möjlig leddragning
- - - Befintlig väg/stig
- Hinder, blött, snårigt, känsligt djurliv mm
- Hinder reningsverk annan verksamhet
- Hinder strandnära tomter
-  Busshållplats
-  Tågstation
-  Parkering
-  Soptunna
-  Toalett kommunal
-  Toalett kommunal, TG-anpassad
-  Toalett kyrkans el annan
-  Cykelväg
-  Rastplats kommunal
-  Badplats kommunal
-  Potentiell hundbadplats
-  Sevärdhet
-  Fornminne
-  Fågeltorn
-  Mat/kafé
-  Boende
-  Gårdsbutik, mataffär
-  Båt-/kanotuthyrning
-  Befintliga vandringsleder
-  Naturreservat



### Karta 3: Anslut till Skåneleden

I detta förslag redovisas olika möjligheter att ansluta eventuella framtida leder till Skåneleden och på samma gång undvika de mest svårtillgängliga passagerna. Förslaget ger två rundslingor som berör Ringsjöarna.

De kritiska partierna är markerade med röda punkter i kartan. Pilgrimsleden finns med som blå linje i kartan, Skåneleden är markerad med orange linje och möjliga kopplingar till Skåneleden via Västra Ringsjön är markerade som grönprickade linjer. Större delen av den gröna ledsträckningen har redan berörts i kartorna 1 och 2 så det står bara korta kommentarer till dessa sträckor. Utförliga beskrivningar kommer i detaljkartorna på sidorna 16-27.

❶ Denna sträcka ligger egentligen utanför detta projekts geografiska område men den är strategiskt viktig och inkluderas därför. Här kan leden kopplas till Skåneleden strax söder om Anderstorps eneskog via Skogsvägen som leder ner till Billinge. Den nordligaste delen av sträckan, som ligger i Klippans kommun, går genom skog. Resten av sträckan går i Eslövs kommun och är lättvandrad grusväg i ett varierat landskap. På vägen passerar man både Ådala gård med kafé och gårdsbutik och naturreservatet (och kanotrastplatsen) Billinge Mölla. I Billinge med omnejd finns det gott om kaféer, restaurang, B&B, gårdsbutiker och loppisar. Från Billinge går buss mot Stehag och Klippan.

❷ För att komma vidare till Stockamöllan kan

man välja slingrande grusvägar eller asfalterad cykelväg längs väg. Vid Bögerup finns en kanotrastplats med torrdass, vindskydd, grillplats, bord/bänkar och parkering. I Stockamöllan finns ett ledsystem som sköts av Möllerikeföreningen. Lederna går genom ett kulturhistoriskt och naturmässigt rikt landskap. Här finns museum, kanotuthyrning, toaletter, rastplatser och bussförbindelse till Stehag och Klippan. Från Stockamöllan kan man sedan nå Västra Ringsjön på två sätt. Antingen via Ageröds mosse till Ormanäs med möjlighet att ta sig vidare mot Höör (sträcka 3). Eller via Rönneholms mosse till Sjöholmen och vidare längs Västra Ringsjöns södra sida till Gamla Bo (sträcka 4).

❸ Sträckan Stockamöllan - Ageröds mosse - Ormanäs: Från Stockamöllans vandringsleder går vandringsleden på skogsvägar eller grusvägar hela vägen fram till mossen. Väg 13 måste dock korsas men sikten är god. Vid in- och utgången till mossen behöver sly röjas och ett par meter spång läggas ut. Till betesmarken öster om mossen behövs stättor eller grindar. Annars finns det torra stigar över mossen.

På vägen mellan Hänninge till Ormanäs är det inte mycket trafik (140 fordon/dygn, hastighetsbegränsning 70 km/tim), men vissa kör fort och vägen är kurvig. Annars är det en vacker vandring i ett varierat, småbrutet jordbrukslandskap.

En möjlighet är att dra leden genom terrängen vid Ry till grusvägen som leder till Ageröds mosse och som går sydväst om Munkarpsvägen. Mellan Ormanäs och avtagsvägen mot Munkarp/

Hänninge går vandringsleden längs vägen som är ganska trafikerad (560 fordon/dygn). I 500 m är hastighetsbegränsningen 70 km/tim, sedan sänks den till 40 km/tim i Ormanäs.

❹ Sträckan Stockamöllan - Rönneholms mosse - Sjöholmen: Inom kort ska Eslövs kommun anlägga cykelväg från Stockamöllan till grusvägen mot Rönneholm, vilket kommer att göra passagen över väg 113 säkrare än den är idag. Från väg 113 går vandringsleden på grusväg som leder förbi Rönneholms slottsområde och fram till en vändplats vid en gård. Vandringsleden går vidare i kanten på en vallodling och därifrån kan man ta sig ut på mossen. Torvbrytningsindustrin har lämnat ett grönt stråk som löper tvärs över mossen, där det är ganska lättvandrat. I nordvästra delen behövs en kort bro och lite slyröjning.

Torbrytningen är på väg att avvecklas och mossen ska vara återställd 2021, vilket ger goda möjligheter att utveckla området för friluftsliv.

Båda mossarna bär på spännande historia med unika arkeologiska fynd från stenåldern och mer nutida kulturhistoria i form av gamla rostiga torrvagnar och räls.

❺ Från Gamla Bo kan man vandra via Östra Ringsjöns västra strand och nå Skåneleden norr om Pinedalen. Denna vandringsled fick Höörs kommun LONA-bidrag för att anlägga 2010 men på grund av tidsbrist gick det inte att genomföra. Men planer och kostnadsberäkningar finns kvar.

❻ För att nå Skåneleden från Höör finns det två alternativ. Via cykelvägen till Frostavallen eller via cykelvägen till Skånes Djurpark. Båda är kostnadseffektiva ledalternativ.

### Karta 3: Anslut till Skåneleden

- Skåneleden
- ● Möjlig leddragning
- ● ● Pilgrimsleden
- Hinder: blött, känsligt djurliv mm
- Hinder strandnära tomtor



# Kostnadsberäkningar

Anläggningskostnaderna som anges är enbart uppskattningar baserade på uppgifter som samlats in från andra kommuner och några företag som jobbat länge i branschen.

I karta 4-6 är de rödmarkerade sträckorna svåra att göra beräkningar för på grund av otillgängligheten. Övriga sträckor har graderats enligt en tregradig kostnadsskala:

- Låg: 5 000- 9 000 kr per km
- Medel: 10 000- 24 000 kr per km
- Hög: 25 000 - 45 000 kr per km

beroende på hur stora insatser i form av röjning av sly, markförbättring, spång, stättor eller broar som krävs för att göra vandringen bekväm.

Övrig infrastruktur som bör finnas längs vandringsleder, som rastplatser, toaletter, vindskydd, informationstavlor och parkering, har inte tagits med i beräkningarna eftersom beräkningarna i första hand ska underlätta en prioritering mellan olika dragningar av leden.

I nästa planeringssteg bör man titta på var det finns rastplatser, vindskydd och toaletter så att man i så stor utsträckning som möjligt kan dra nytta av befintliga anläggningar. Man bör även undersöka möjligheten till samarbete med besöksnäringen. Exempelvis har Backagården markerade leder och utegym i Stenskogen och Kanotcentralen har rastplats, vindskydd och parkering i Stockamöllan. Finns det möjlighet till samarbete?

Kyrkan har tillgänglighetsanpassade toaletter både i Stehags kyrkby (vid kyrkogården) och vid kyrkogården i Gamla Bo (vid infarten till Västra Bosjöklosterhalvöns naturreservat). På flera ställen längs Skåneleden samarbetar man redan med kyrkan och vandrare får nyttja toaletter och ta vatten.

Vid Gamlegård i Billinge och Industrimuseet i Stockamöllan har hembygdsföreningarna toaletter – här kan också finnas möjlighet till samarbete.

Sist i rapporten finns detaljerade kartor över de sträckor som behöver mer omfattande insatser.



*Möllerikets vandringsleder i Stockamöllan.*



*Rastplats och vindskydd i Stockamöllan. Leta efter möjligheter till samarbete och synkronisering.*



*Kyrkan har tillgänglighetsanpassade toaletter vid kyrkogårdarna i Stehags kyrkby och vid naturreservatet Västra Bosjöklosterhalvön. Möjlighet till samarbete?*

# Karta 4: Kostnader för alternativ 1

- Låg kostnad - 5 000-9 000 kr/km
- Medel kostnad - 10 000-24 000 kr/km
- Hög kostnad - 25 000-45 000 kr/km
- Hinder, blött, snårigt, känsligt djurliv mm
- Hinder reningsverk annan verksamhet
- Hinder strandnära tomter
- Busshållplats
- Tågstation
- Parkering
- Soptunna
- Toalett kommunal
- Toalett kommunal, TG-anpassad
- Toalett kyrkans el annan
- Cykelväg
- Rastplats kommunal
- Badplats kommunal
- Potentiell hundbadplats
- Sevärdhet
- Fornminne
- Fågeltorn
- Mat/kafé
- Boende
- Gårdsbutik, mataffär
- Båt-/kanotuthyrning
- Befintliga vandringsleder
- Naturreservat



## Karta 5: Kostnader för alternativ 2

- Låg kostnad - 5 000-9 000 kr/km
- Medel kostnad - 10 000-24 000 kr/km
- Hög kostnad - 25 000-45 000 kr/km
- Hinder, blött, snårigt, känsligt djurliv mm
- Hinder reningsverk annan verksamhet
- Hinder strandnära tomter
- ☰ Busshållplats
- 🚉 Tågstation
- P Parkering
- 🚻 Soptunna
- WC Toalett kommunal
- WC Toalett kommunal, TG-anpassad
- WC Toalett kyrkans el annan
- 🚲 Cykelväg
- 🌳 Rastplats kommunal
- 🛀 Badplats kommunal
- 🐾 Potentiell hundbadplats
- 🏆 Sevärdhet
- 🏰 Fornminne
- 🏠 Fågeltorn
- ☒ Mat/kafé
- 🏠 Boende
- 🏠 Gårdsbutik, mataffär
- 🚤 Båt-/kanotuthyrning
- 👤 Befintliga vandringsleder
- 🌿 Naturresevat



### Karta 6: Kostnader för alternativ 3

- Skåneleden
- Pilgrimsleden
- Låg kostnad - 5 000-9 000 kr/km
- Medel kostnad - 10 000-24 000 kr/km
- Hög kostnad - 25 000-45 000 kr/km



# Detaljkartor

## Råröd - Gamla Bo

Den strandnära vandringen mellan Råröd och Gamla Bo är bitvis lätt och går i vackra omgivningar men innehåller också blöta partier med korsande bäckar och en del betesmarker med taggträds- och elstängsel. Denna sträcka är strategiskt viktig för att koppla ihop de tänkta lederna med Skåneleden eller för att anlägga en mindre rundslinga med Björks Fisk i centrum. Trots högre anläggnings- och skötselkostnader kan den därför vara värd att satsa på. I texten anges inom parentes vilka insatser som krävs för att det ska bli framkomligt, måtten är uppskattningar.

Med start i norr tar man av från landsvägen in på en skogsväg som inledningsvis går genom bokskog men avslutas i ett hygge (avverkad gran). För att ta sig ut i betesmarken måste taggträdsstängsel passeras (stätta/grind).

1 För att sedan ta sig in i nästa betesmark (där marken sannolikt är ganska blöt under höst och vår/vinter) måste dubbla stängsel plus ett mindre dike passeras (bro med enkla grindar - alternativt färist). Här ligger två strandnära hus men det går att passera utan att det känns för privat.

2 Efter husen går vandringen lätt genom vackra betade strandängar med grova ekar och bokar och en smal sandstrand. Här syns den gamla

strandbanken (före sjösänkningen) tydligt. Ytterligare två stängsel måste passeras innan scoutstugan (stättor/grindar).

3 Mellan scoutstugan och FK Tors stuga går vandringen genom en högörtsäng där någon klipper en gång. Där kan säkert bli ganska blött men då kan grusvägen som leder fram till respektive stuga användas istället.

En klippt gångstig leder genom en fuktig strandskog med nässlor och jättebalsamin mellan FK Tors stuga till Björks Fisk. En smal bäck måste passeras (2 m spång/enkel bro).

4 Från bryggan vid Björks Fisk är vandringen lätt i äldre ädellövskog. Här syns den gamla strandbanken tydligt. Här är det också enklast att gå eftersom det bitvis är blött nedanför gamla strandbanken. En smal bäck måste passeras (2 m spång, enkel bro).

Efter ytterligare ett par hundra meter kommer en bäck (4 m enkel bro/spång). Efter bäcken är skogen lite snårig - ett kort parti på fem meter med hallon som måste röjas. Därefter det är det mest fallna tunna träd och grenar som måste plockas bort. Fortfarande bäst vandring ovanför gamla strandlinjen – nedanför bitvis blött.

5 Sedan går vandringen en kort bit på en lite lerig skogsväg som leder fram till en strandbod med grillplats och båt.

Vandringen kan fortsätta rakt fram, förbi strandboden, men här behövs bitvis röjas lite sly. Vid udden går det bra att vandra nedanför gamla

strandlinjen – lättvandrad bokskog med inslag av ask och relativt torrt i marken.

6 I höjd med åkern går en smal stig genom näringsrik vacker ädellövskog med ask, lönn, al, ek lind avenbok, bok, hagtorn, benved, skogsbingel, storrams, kirskaål, ormbär, St Pers nycklar (många), liljekonvalj, strutbräken, stinksyska. Här har antagligen varit betat tidigare.

En djup bäckfåra måste passeras, bro behövs (4 m). Sista biten behöver röjas på höga örter (10 m).

7 Där åkern slutar kommer man in i rationellt skött ung bokskog, nygallrad och lättpromenerad (Pugerups ägor). Här växer en sorts röd vaxskivling (blodvaxskivling eller mönjevaxskivling?) precis i kanten av skogen, nedanför gamla strandlinjen. Cirka hundra meter in i skogen ligger ett drygt meterdjupt dike (4 m bro eventuellt med enkelt räcke eftersom diket är djupt).

8 Här slutar en skogsväg – nedanför finns en fin plats för vindskydd och rastplats. Skogsvägen är i ganska dåligt skick, med en sträcka på fem meter som är mycket lerigt där det behövs markförbättring och ett parti på fem meter, nära landsvägen, med nässlor och skräppor som behöver röjas.

Om man fortsätter längs stranden, istället för att ta skogsvägen upp till landsvägen, kommer snart en bäck (3 m enkel bro).



# Detaljarta Råröd - Gamla Bo

Västra Ringsjön

Regional vattenyta



© Länsstyrelsen, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAÄ, SGU, Sjöfartsverket, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU

Skala 1:17000

Mot slutet av Pugerups skog innan udden är det ung tät bokskog längs kanten på gamla strandbanken och sly och föryngring nedanför. Det är dessutom ganska stenigt men inte blött - kort parti, cirka 20 meter. Det ligger en fin liten sandstrand precis innan udden. Efter detta svåra parti kommer mer lättvandrad strandskog med ask, lönn, bok och al.

9 Nu fortsätter vandringen bort från stranden. Här kommer ett lerigt parti (5 m spång). Följ bäcken motströms (viss slyröjning, 10 m) och sedan över bäcken (enkel bro 3-4 m) och ut på betesmarken över ett stengärde och elsstängsel (bred stätta). Betesmarken är bitvis knagglig och lerig och det behövs ytterligare en stätta för att ta sig ut ur hagen. Åkern/vallen på andra sidan traktorvägen är blöt om man inte går på förhöjningen i mitten. Vandringen fortsätter i kanten på åkern/vallen fram till landsvägen som följs en kort bit, för att sedan ta av på grusvägen i riktning mot sjön.

10 Från grusvägen korsas gräsmarken på befintliga stigar som markägaren (familjen Källström) klipper. Efter att ha passerat korsvirkesgården, som tidigare var Gamla Bo Café och B&B, kommer man fram till grusvägen som slutar vid väg 23 och vandringen kan fortsätta vidare mot Östra Ringsjöns västra strand.

Sträckan från punkt 8 och till man kommer ut på landsvägen efter punkt 9 är svårvandrad och skulle kosta mycket att anlägga. En bättre lösning är att dra leden vid vägen denna relativt korta sträcka.



*Vackra betade strandängar vid Råröd*



*Strandnära vandring vid Råröd*



*Grusvägen mellan scouternas stuga och FK Tors stuga*



*Klippt stig mellan FK Tors stuga och Björkes Fisk.*



*Längs hela vandringen är den gamla strandbanken tydlig.*



*Lättvandrat uppe på strandbanken efter Björkes Fisk.*



4

*Bitvis behövs enklare slyröjning.*



6

*Gammal betesmark med orkidéer.*



8

*Fint läge för en grillplats/ rastplats*



5

*Strandbod och grillplats.*



7

*Vacker vaxskivling.*



8

*Avskild liten sandstrand precis innan vandrigen viker av, bort från stranden.*



5

*Bitvis behövs enklare slyröjning.*



8

*Bitvis behövs enklare slyröjning.*

## Stehags kyrkby - Sjöholmen

Den här sträckan är viktig både för en kortare rundslinga, från Stehag till Sjöholmen via Stehags kyrkby, och för att kunna knyta ihop tänkta vandringsleder med Skåneleden. Boende i Sjöholmen och Stehag går redan rundslingan mellan Stehag, kyrkbyn och Sjöholmen men tvingas då gå på ganska trafikerade vägar (560-690 fordon/dygn). Denna sträcka hade varit en väl investerad satsning, framför allt i kombination med obrukade åkerkanter mellan Stehag och kyrkbyn.

1 Med start vid kyrkogårdens toalett och parkering går vandringsleden i gränsen mellan två åkrar/vallodlingar och sedan i kanten på Grimshusskogen. Eftersom träden skuggar grödan i kanten på åkern/vallodlingen så växer det dåligt här, vilket gör att en vandringsled antagligen inte hade inkräktat mycket på odlingen. Ibland går Fairy Hills kor på efterbete här och enklare elstängsel sätts upp på vissa ställen.

2 I höjd med Brytstugekällan är marken blöt – här hade det behövts en cirka 20 meter lång spång.

På vandringsleden får man en vidsträckt vy över Ringsjön. Man följer en gammal stengärdesgård och i skogsbrynet växer gamla träd av bok, ek och avenbok.

3 I strandskogen nedanför villaområdet finns stigar och en badplats med brygga som sköts av dem som bor i området. Marken blir sannolikt

rejält blöt här under höst och vinter så det hade behövts någon form av markförbättring här om man ska kunna dra en vandringsled. Ett alternativ hade varit att dra leden vid landsvägen.

4 Efter en kort sträcka på landsvägen fortsätter vandringsleden i den gamla ädellövskogen vid Sjöholmen. Detta är ett värdefullt litet skogsparti med gamla, grova träd. På våren är marken vit av sippor och skogsduvans dova hoande och hackspettarnas smattrande hörs från trädkronorna. Resten av vägen ner till Sjöholmens badplats kan man gå på cykelvägen som går mellan Stehag och Sjöholmen.



1

*Vandring i gränsen mellan två åkrar/vallodlingar.*



2

*Utsikt över Ringsjön i kanten på Grimshusskogen.*



2

*Stengärde och gammal bok i kanten på Grimshusskogen.*



3

*Klippta stigar nedanför villaområdet.*



4

*Gammal ädellövskog i Sjöholmen.*

# Detalj-karta Stehags Kyrkby - Sjöholmen



## Rönneholms mosse

Den här sträckan är viktig för att knyta ihop tänkta vandringsleder med Skåneleden och för att koppla ihop Västra Ringsjön med Stockamöllan där det finns busstation, kanotuthyrning, vandringsleder, kafé, gårdsbutik, museum, rik kulturhistoria och natur. Rönneholms mosse är extra intressant nu när torvbrytningen ska upphöra och mossen återställas. Här finns goda förutsättningar för att skapa ett spännande rekreationsområde. Förutom mossens speciella natur finns här unika lämningar från stenåldern och mer nutida kulturhistoria med rester från torvbrytningen. I de djupa dikena kan man se ett ljusgrått skikt längst ner under alla torvlager - det är den gamla sjöbotten efter isavsmältningen. Här finns mängder av små snäckskal – mer än 10 000 år gamla. Tänk vilket ”uteklassrum” för kommunens skolor.

Med tanke på mossens återställning 2021 är det svårt att göra en bedömning av kostnader och förutsättningar för en leddragning här. Utgångspunkten i denna inventering har varit hur det ser ut idag.

**1** Inledningsvis passerar man dammar som ligger på båda sidor om grusvägen som anlagts för torvbrytningsverksamheten. Efter dammarna svänger vägen åt vänster men vandringen fortsätter rakt fram, ut på den torrlagda mossen. Underlaget är fuktig torv som går bra att gå på men det är osäkert hur det ser ut efter 2021.

**2** I mitten av mossen har man sparat ett ”orört” parti. Här växer tall, gran, björk, asp och al. I början av skogen frodas ett stort bestånd skogsknipprot. Vandringen går i kanten på den breda ”väg” som de tunga fordonen i torvindustrin använder. I mitten av vägen är det blött men i kanterna går det bra att gå. Här syns rester av de gamla torvgravarna, nu vattenfyllda. På torrare partier växer odon, klockklung, lingon och tranbär.

**3** Här tar torvindustrins väg slut och vandringen går på en smal stig – antagligen trampad av jägare och vildsvin (här finns en utfodringsplats för vildsvin). Stigen blir mer svårframkomlig efterhand men det krävs inte mycket slyröjning/klippning (20 m sly, sedan en sträcka på 200 m med blåtåtel) för att den ska bli bra.

**4** Vid slutet av skogspartiet finns ett djupt dike – här behövs en bro med räcke (osäkert hur det kommer att se ut efter återställningen).

**5** Väl framme vid mosskanten går det att ta sig ut på vallodlingen över ett dräneringsrör som förbinder dammen med diket. Här behövs en kort spång/bro om det blir en vandringsled, alternativt röjs marken ovanför dräneringsröret.

**6** Sedan går vandringen i kanten mellan betesmarken och vallodlingen. Här är bitvis blött så spång behövs på kortare sträckor (eller annan lösning eftersom det är åker/vallodling).



*Mer än 10 000 år gammal snäcka*

*Tranbär*

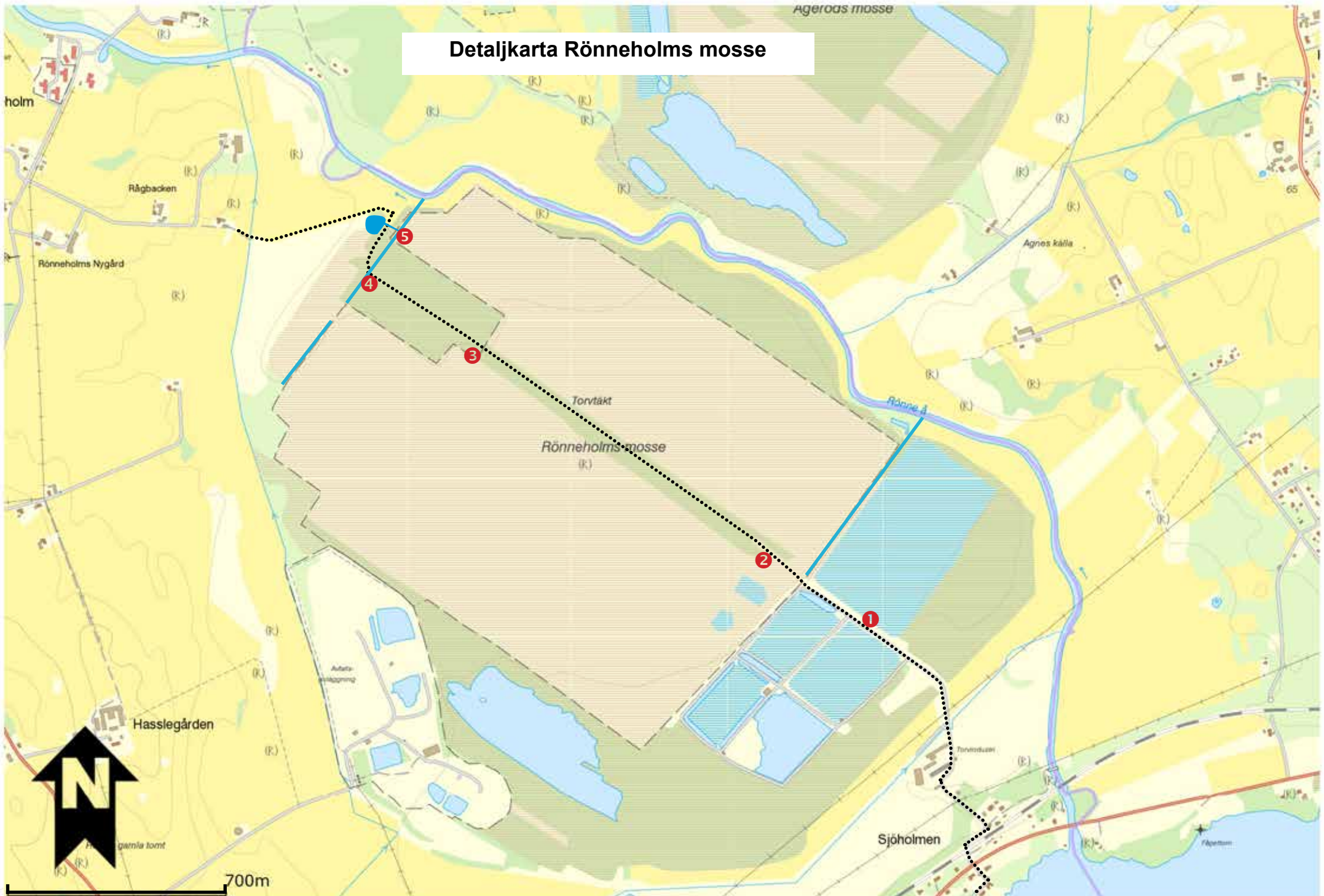


*Stort älgspår*



*Gamla vattenfyllda torvgravar*

# Detaljarta Rönneholms mosse



## Ageröds mosse

Precis som för Rönneholms mosse är den här sträckan viktig för att knyta ihop tänkta vandringsleder med Skåneleden och för att koppla ihop Västra Ringsjön med Stockamöllan. Miljön på mossen tillför stor variation till vandringsmöjligheterna kring Västra Ringsjön. Det är en ganska ovanlig naturtyp i dessa trakter och trots att det är blött i vissa områden så är stigarna torra och lättvandrade. Precis som på Rönneholms mosse finns det lämningar från tidigare torvbrytning i form av vattenfyllda torvgravar, rostig räls, gamla torvvagnar och en sönderrostad gammal bil.

① Där grusvägen kröker tvärt åt sydväst kan man gå in i beteshagen (här behövs en stätta eller grind) för att nå kanten på mossen. I betesmarken ligger en tydlig höjd som använts som boplatser under stenåldern. Ytterligare en boplatser ligger ett par hundra meter åt nordost.

② För att ta sig in på mossen måste ett stängsel passeras (här behövs en stätta eller grind) och sedan följer ett kort parti (5-10 m) med nässlor och sly som lätt kan röjas.

③ Väl inne på mossen finns en stig. Stigen är bitvis svår att se på grund av grästuvor med blåtåtel som växer längs stigen men den är trots detta lättvandrad. En bit in på mossen svänger stigen 90 grader åt sydväst för att sluta vid utgången i väster. Stigen följer sannolikt de gamla spåren (rälsen) för torvvagnar som man bitvis ser resterna av.

④ Utfarten i västra kanten av mossen är fuktig och snårig och behöver röjas (5-10 m spång och slyröjning). Annars är mossen lättvandrad och förvånansvärt torr längs stigarna.

⑤ Väl ute på traktorvägen mot Ageröds gård är det bitvis lerigt och nässlor och buskar som hänger in lite över vägen men annars lättvandrad. Precis intill vägen finns också flera fynd efter stenåldersboplatser.



①

En gammal stenåldersboplatser.



③

Räls till torvvagnarna.



③



③

Blåtåtelstuvor döljer stigen

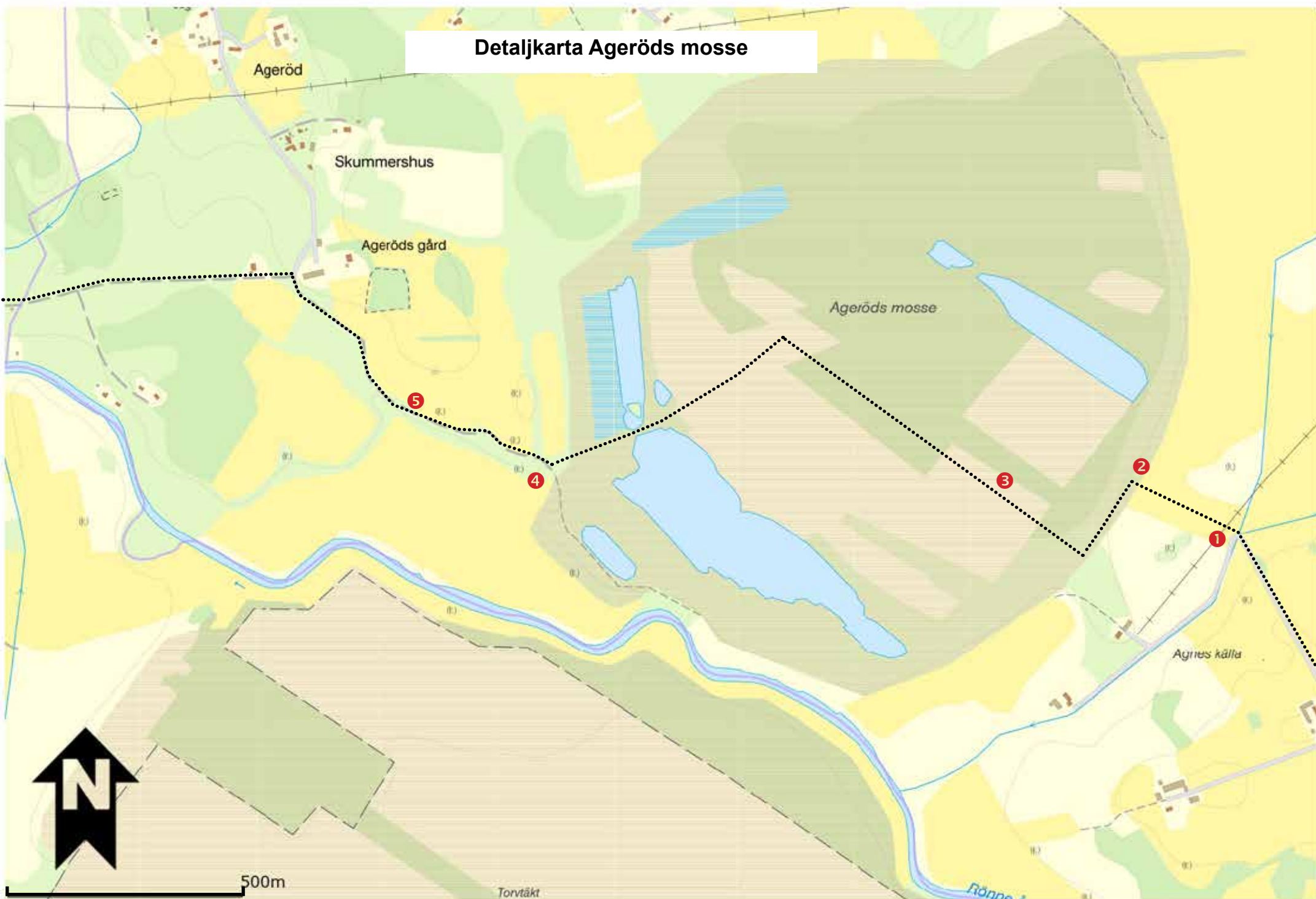


Hjortron  
Flickslända





# Detaljarta Ageröds mosse



## Genväg över Ry till Ageröds mosse

Den här sträckan kan användas som alternativ till landsvägen för att nå grusvägen som leder till Ageröds mosse. Även om den blir något längre så har den fördelen att man slipper trafik och den går genom ett vackert småbrutet jordbrukslandskap.

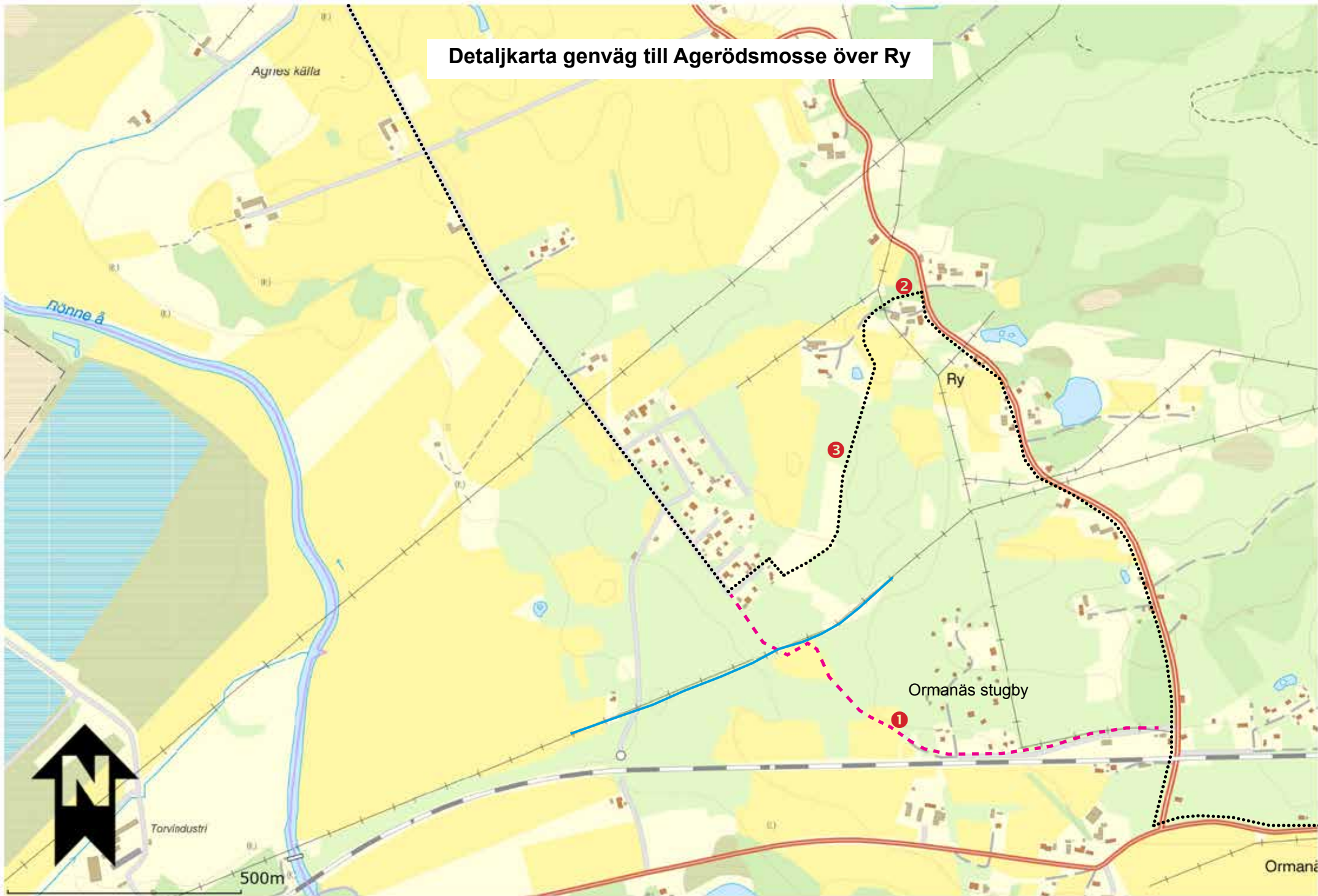
① En provvandring (rödsträckad i kartan) via vägen som leder till Ormanäs stugby visade att det inte är en lämplig dragning av leden eftersom det var mycket blött och ett djupt dike måste passeras.

② Ett bättre alternativ är att vika av från landsvägen vid Ry in på en liten grusväg (man behöver inte korsa gårdsplanen, som det ser ut på kartan, utan en ny väg har dragits bredvid gården. Innan man når fram till nästa gård tar man sig ut i betesmarken (här behövs en stätta eller grind) och följer en traktorväg åt sydväst. Vandrigen går genom ett varierat landskap med granskog, blandskog och små steniga betesmarker med spridda buskar och välbevarade stengärdsgårdar. Vid vandringsstillfället var det ovanligt blött i markerna men vid något torrare förhållanden ska det gå bra att vandra här utan åtgärder.

③ Traktorvägen slutar i betesmarken vid ett sommarstugeområde där man kan fortsätta på grusvägar. I denna betesmark är det blött men i kanten på granskogen kan man vandra torrskodd (här behövs en stätta). Eventuellt kan en spång på cirka tio meter behövas sista sträckan innan bostadsområdet.



# Detalj-karta genväg till Agerödsmosse över Ry



# Angöringspunkter

## Sjöholmen

I Sjöholmen finns redan en etablerad badplats som blivit betydligt mer välbesökt sedan cykelvägen från Stehag drogs och toaletterna anlades. Sophämtning, bord/bänk och parkering finns.

I samband med projektet har det kommit in önskemål från närboende om exempelvis anläggning av pulkabacke, utegym och utrustning för att kunna bedriva simskola på platsen.

I projektet ska det under 2018 anläggas:

- Tillgänglighetsanpassad grillplats
- Tillgänglighetsanpassad bord/bänk
- Cykelställ
- Skylt med information om Ringsjön

Badplatsen behöver skyltas från vägen. I dagsläget är det svårt att hitta dit.

## Gamla Bo

I Gamla Bo finns redan en etablerad badplats som har parkering, samt toalett och soptömning under sommarsäsongen.

I projektet ska det under 2018 anläggas:

- Tillgänglighetsanpassad grillplats
- Tillgänglighetsanpassad bord/bänk
- Cykelställ
- Skylt med information om Ringsjön

## Möjlig hundbadplats i Gamla Bo

Norr om badplatsen i Gamla Bo finns två möjliga lägen för hundbadplats. Det är kommunens mark men boende i området håller gräsmattan klippt ner till stranden och använder ytan för rekreation.



*Badplatsen i Gamla Bo*



*Potentiell hundbadplats i Gamla Bo*



*Sjöholmens badplats*



*Potentiell hundbadplats i Gamla Bo*

## Ormanäs

Reningsverket i Ormanäs gör att det läge som ursprungligen var tänkt för angöringspunkten måste omvärderas.

Till skillnad från angöringspunkterna i Sjöholmen och Gamla Bo finns det ingen etablerad kommunal badplats att utgå från i Ormanäs.

Det finns en privat badplats i Stanstorp som sköts av Ringsjöns Villaägarförening. Ett potentiellt hinder för att använda denna badplats som angöringspunkt är svårigheter med att hitta yta för parkering i anslutning till badplatsen. Ett annat tänkbart hinder är inställningen från badplatsens "ägare", de som genom medlemsavgift till villaägarföreningen betalar för skötseln.

En annan möjlig placering är ute vid landsvägen där Stenskogsvägen möter Ormanäsvägen. Kommunen äger marken som är utarrenderad. Det går hästar i betesmarken.

Arbetet med att hitta ett nytt läge för angöringspunkten i Ormanäs pågår i skrivande stund men ska förhoppningsvis få en lösning senast i början av 2018. En möjlig väg kan vara att samarbeta med Backagården kring denna angöringspunkt.

I projektet ska det under 2018 anläggas:

- Tillgänglighetsanpassad grillplats
- Tillgänglighetsanpassad bord/bänk
- Parkeringsplats för fem bilar
- Cykelställ
- Skylt med information om Ringsjön



*Badplatsen i Stanstorp.*



*Möjlig angöringspunkt, där Stenskogsvägen möter Ormanäsvägen.*

# Hinder och hopp

## Västra Ringsjön Steg för Steg – att inte stanna upp

### Steg för Steg

En risk som identifierades i projektets början var att de hinder som finns skulle ta överhanden och projektet bara skulle bli en pappersprodukt, som tidigare försök att skapa en vandringsled runt Ringsjön.

Genom att jobba med de enklare och strategiskt viktiga sträckorna först förbättras förutsättningarna för att projektet inte ska ta stopp. Istället kan små steg tas i rätt riktning, tills slutmålet är uppnått på lite längre sikt. Men även om arbetet utförs stegvis är det viktigt att ha ett tydligt slutmål att sträva efter, så att strategiskt riktiga beslut kan fattas längs vägen.

Nedan rangordnas de olika sträckorna baserat på resultaten från provvandringar och kartläggning som redovisats på föregående sidor.

### Höör

1. Höör - Ormanäs
2. Gamla Bo - Skåneleden Söder om Östra Ringsjön
3. Ormanäs - Stockamöllan , via Ageröds mosse
4. Stehags kyrkby - Gamla Bo \*
5. Höör - Skåneleden (frostavallen eller Skånes Djurpark)

\* Denna sträcka är strategiskt viktig. Men dyr att anlägga och det kommer behövas tid för att skapa en bra dialog med markägarna.

### Eslöv

1. Sjöholmen - Stockamöllan, via Rönneholms mosse
2. Stehag - Stehags kyrkby - Sjöholmen
3. Stockamöllan - Billinge - Skåneleden norr om Billinge.

### Lyft friluftslivet – planera långsiktigt

Samtidigt som arbetet sker steg för steg, så måste man ha en långsiktig plan – både för nya satsningar och framtida skötsel. Om ett av målen är att locka turister är det extra viktigt att pengar avsätts till skötsel och utveckling.

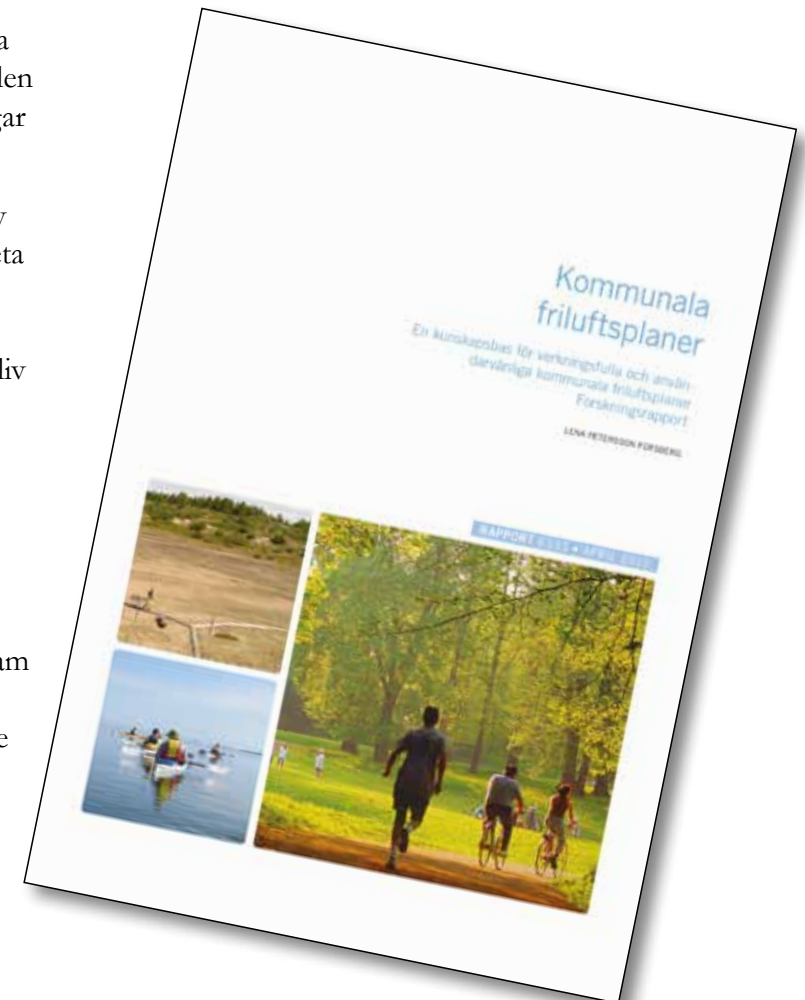
En friluftslivsstrategi bör tas fram och antas av kommunledningen för att man ska kunna arbeta långsiktigt och hållbart med dessa frågor och involvera de olika avdelningar som det berör. Det är också viktigt att lyfta frågan om friluftsliv i samband med kommunens planarbete och strategiska satsningar på näringsliv mm.

Under 2017 har MittSkåne Turism jobbat nära kommunernas tjänstemän för att lyfta in besöksnäringsspektivet i de nya översiktsplanerna för Eslöv och Höör. Ett långsiktigt mål är också att ta fram en gemensam strategi för ledutveckling, samt förslag på gemensam skötselorganisation med tillhörande skötselplan.

### Naturvårdsverkets rapport Kommunala friluftslivsplaner:

*Kommunerna har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för ett väl fungerande friluftsliv. Att planera friluftslivet långsiktigt är av stor vikt för ett bra friluftsliv för medborgarna.*

*Rapporten beskriver processen med att ta fram friluftslivsplaner i två kommuner, Örnsköldsviks och Linköpings kommuner.*



## Markägare och boende

Förutom en bitvis svår terräng finns det strandnära tomter, privat skötta badplatser och bryggor samt betesdjur som försvårar en vandringsled runt Västra Ringsjön. Dialog med boende, markägare och andra intressenter är därför viktigt för att komma vidare.

## Andra intressen

Torvbrytningen på Rönneholms mosse ska avslutas och mossen ska vara återställd till 2021. Mossen har höga rekreativa och kulturhistoriska värden och unika arkeologiska fynd har gjorts här – den skulle kunna bli ett mycket attraktivt friluftsområde.

## Jordbruk – samarbete – forskning

Jordbruk och friluftsliv krockar emellanåt. Samtidigt är besöksnäringen en allt viktigare näring på landsbygden, ett andra ben för jordbrukare att stå på. Finns det lösningar som kan gynna alla parter?

Som diskuterats ovan finns det flera möjligheter till samarbete i friluftslivssammanhang – exempelvis mellan kommunen och kyrkan, ideella föreningar och olika företag inom besöksnäring.

Ytterligare en möjlighet är samarbete mellan kommun, jordbrukare och högskola/universitet.

Till exempel: Det är möjligt att kombinera Jordbruksverkets bidrag för obrukade åkerkanter med vandringsleder. Men det finns ingen forskning som visar hur en vandringsled kan påverka dessa gröna strukturer och den biologiska mångfalden. Det finns inte heller någon forskning som visar vilka grässlåg och nektarväxter som kan fungera både för vandringsled och samtidigt gynna den biologiska mångfalden i de obrukade åkerkanterna.

Centrum för Miljö- och Klimatforskning, vid Lunds Universitet bedriver i nuläget ett forskningsprojekt - Multiagri - som undersöker hur förvaltning och skötsel av jordbruket kan främja landsbygdsutvecklingen genom att utnyttja den biologiska mångfalden och de ekosystemtjänster de bidrar med så att de gynnar såväl livsmedelsproduktionen som samhället i stort.

Det är ett tvärvetenskapligt projekt som arbetar med en kombination av empiriskt fältarbete, syntesstudier, ekologisk-ekonomisk modellering och analyser av *förvaltning och politiska styrmedel på regional nivå*. För att säkerställa relevanta frågeställningar och effektiv spridning av resultaten *deltar viktiga intressenter från olika samhällsgrupper aktivt under hela projektet*.

Idén med att kombinera vandringsleder med obrukade åkerkanter borde kunna passa in i ett projekt som Multiagri och tillföra en ny frågeställning som inte tidigare har prövats. Från kommunernas sida kan det vara ett sätt att arbeta

vidare med Västra Ringsjön Steg för Steg och ge mer tyngd åt arbetet med friluftslivsfrågor och satsningar på landsbygden och besöksnäringen.

# Besöksnäringen

Följande entreprenörer med koppling till besöksnäringen finns i det aktuella området:

- Backagården
- Björks Fisk
- Ringsjö Fisk
- Ringsjö Vårdshus
- Bosjökloster restaurang & golf
- Bosjökloster slott & trädgårdar
- Ormanäs stugby
- Kleins B&B
- Ebbatorps Fågel
- Höörs Mölla
- Kanotcentralen



*Björks Fisk har både båt- och kanotuthyrning - och fantastiska gäddburgare!*

Entreprenörer utanför projektets egentliga område:

- Matboden, Stehag
- Bykrogen, Stehag
- Lilla Råkeholm B&B, Stockamöllan
- Gunnaröds Gård, Stockamöllan
- Frid&Fröjd, Stockamöllan
- Nått för dig, Stockamöllan
- Hålegården B&B och antikvariat, Billinge
- Billinge Hill B&B, Billinge
- Billinge Conditori
- Billinge Krukmakeri
- Ådala gård, Billinge
- Fricks Spettkaksbageri, Billinge
- Restaurang Sara, Billinge
- Auktionsgodsaffären, Billinge
- Loppis Bryggerhuset, Billinge
- Trumpetarbostället, Billinge
- Lenas gatukök, Rolsberga
- Tofta Gård B&B, Snogeröd
- Elisefarm (golf, spa, mat), Fogdarp



*I Stockamöllan finns fina vandringsleder och i Billinge goda fikamöjligheter.*





